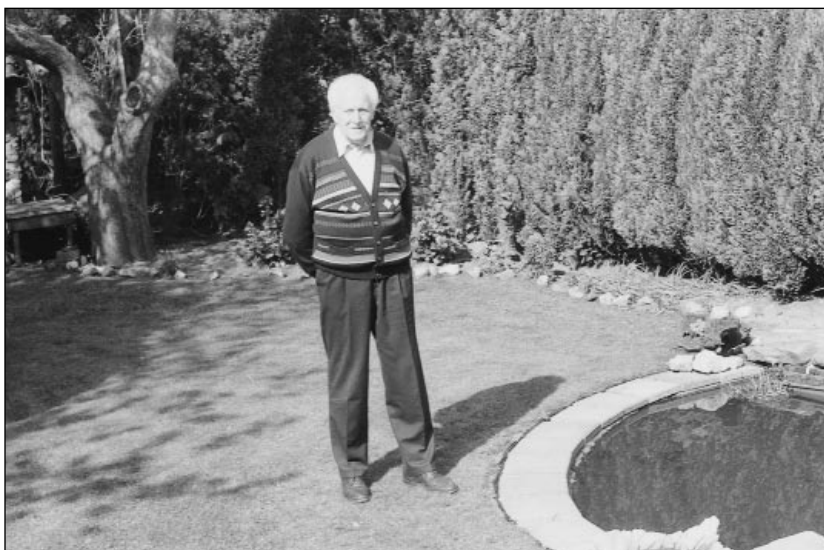

In gesprek met een echte Reuselaar

Door Thijs van der Zanden

Naar de bewaarschool ging ik vruuger nie géére. De nonnen waren veul te streng naar menne zin. Ik was de vrijheid en geborgenheid van 't Weijereind gewend, dicht bij de hei met z'n vennekes en bossen. De vrijheid en de rust van de natuur hi me altééd getrokken. Mijn hille lééve ben in unne natuurmins gebleven.

Piet de Laat staande in zijn tuin bij zijn huis aan de Wilhelminalaan, mei 2001.

Aan het woord is de 81-jarige Piet de Laat, nummer negen in de rij van de twaalf kinderen van Jef Pauw en Leen Antonisse.

Kinderjaren

Onze pa is direct na zijn trouwen in 1908 gaan inwonen bij zijn schoonouders Jaon Antonisse en Marie Jaspers aan 't Weijereind. Daar zijn ook ons Mina en onze Joan geboren. In 1910 zijn ze naar *d'n Braokhoek* in Lage Mierde getrokken waar ons Miet en onze Jan geboren zijn. Waarom hij daar naar toe ging weet ik niet zeker. Vermoedelijk omdat hij daar bij de familie kon werken als knecht of misschien wilde hij daar wel gaan boeren. In de winter van 1914 zijn mijn ouders weer terug gekomen op 't Weijereind. Ze zijn daar gaan wonen in een klein oud boerderijtje. In dit boerderijtje heeft ons moeder nog acht kinderen gekregen waarna het twaalfstal compleet was. Onze pa heeft het oude boerderijtje gedeeltelijk afgebroken en op dezelfde plaats zelf een grotere boerderij

Jef de Laat (Pauw) en Leen Antonisse voor hun boerderij aan het Weijereind, omstreeks 1940.

gebouwd. Hierbij heeft hij veel hulp gehad van buurman Jantje Wouters. Ik weet nog dat ik tijdens de verbouwing in de stal langs de koeien moest slapen. "Ja," vertelt Piet: "Onze pa en ons moeder hebben heel hard moeten werken om een *bitje boer te worre en de kost te verdienen vur hun groot huishouwen*". Het was dan ook niet verwonderlijk dat toen ons Mina, onze Joan, ons Miet, onze Jan, onze Cees en onze Frans niet meer leerplichtig waren ze direct elders moesten gaan werken als boerenknecht of als dienstmeid. Veel leverde dat niet op. Met zo'n 250 gulden per jaar en de kost was het wel *gedon*, vertelt Piet. Het zal voor hun niet gemakkelijk geweest zijn op zo'n jonge leeftijd de hele week van huis te zijn. Onze Cees heeft wel eens verteld dat Girte Marte (Van Gompel) tegen hem zei: "*Cees godde gé mer méés brééken want vur 't perd ist gin weer*".

Langzaam is het *boerengedoentje van ons thuis* uitgegroeid tot een boerenbedrijfje van tien hectare grond en zo'n acht koeien met nog wat jong vee en wat slachtvarkens. Onze grond was gelegen in het verlengde van de Hamelendijk in de buurt van de Berschotten daar waar nu zo ongeveer de bossen beginnen.

Er moest hard gewerkt worden om de grond geschikt te krijgen om er te kunnen boeren. Jaren zijn we met de *éérdkaor in de weer geweest* om een ven dicht te gooien. Het melken liet onze pa over aan ons moeder. Hij zei altijd: "*Gé kunt veul bééter melken als ik, ik melk altijd in menne mouw*".

Onze pa was erg handig. Vooral toen onze Cees en onze Harrie meer en meer mee gingen boeren maakte hij al het houten boerengetuig. Zo heeft hij *ne kreuge, un hoogkaor en un éérdkaor gemokt*. De wielen liet hij bij *smed Kroon moaken*.

Jonge jaren

Op de *bewaarschool* bij de nonnen golden er strenge regels. Dat vond ik maar niks. Ik was altijd weer blij dat ik weer *op huis aan kon*. Een van de regels was dat de lengte van de broek over de knie moest vallen. Ik weet nog goed dat ik dikwijls van ons moeder een te lange broek aankreeg. Die was volgens haar nog *op de groei*. Die broek rolde ik dan op omdat ik vond dat ik er anders niet bijhoorde. In die tijd ben ik heel erg verbrand. Toen ik wilde zien wat de pot schafte heb ik per ongeluk een grote pan soep die op de platte-

buiskachel stond te koken over me heen gekregen. Ik kon er niet goed bij en heb vermoedelijk aan een *hengsel* van de pan getrokken. Nog steeds zijn de littekens hiervan te zien. Om zijn woorden kracht bij te zetten stroopt Piet zijn broek omhoog en laat een groot wit litteken op zijn been zien. Naar school ging ik altijd te voet, samen met mijn kameraadjes uit de buurt. Het waren in die tijd Giele van Klaos-oom (Antonisse), Jan van Klaos van de Borne en Willem van Kemelen (Van Kemenade). Als de school uit

Sjef, Drieka en Piet de Laat poseren omstreeks 1938 op de Grote Kei, gelegen aan het vennetje in de Grote Cirkel.

Compositiefoto van de familie De Laat alias de Pauwen, gemaakt omstreeks 1948.

V.l.n.r. boven Leo, Miet, Mina, Drieka en Vinus. Onder Piet, Frans, Jan, Jaon, Kees, Sjef en Harrie. In het midden vader Jef en moeder Leen.

Piet de Laat achter het tweespan met 'Belzen' ervoor op het erf van de ouderlijke boerderij aan het Weijereind omstreeks 1936.

Het peloton van Piet de Laat klaar voor de strijd op de kazerne in Den Haag tijdens de mobilisatie in 1940. Hurkend in het midden, derde van links, is Piet.

was gingen de klompen en sokken uit, we bonden ze aan elkaar en gingen dan *berrevoets op het Weijereind on*. Onderweg werden er regelmatig deugnietieren uitgehaald. Het pesten van Liske Minnen, een alleenstaand vrouwtje dat achteraan in de Molenstraat woonde, was een geliefde bezigheid. We gooiden bij haar een steentje tegen de deur en konden er dan zeker van zijn dat Liske ons met een *ziltje* achterna kwam om er ons van langs te geven. Meestal echter lukte haar dat niet. Liske had langs haar huis een klein grasveldje liggen dat we dikwijls gebruikten om te gaan worstelen. Op zo'n moment zag Liske haar kans schoon

en schoot met haar *ziltje* toe. Diegene die tijdens het worstelen onderop lag kon dan rekenen op enkele flinke klappen van Liskes *ziltje*.

Ook Spartele Nel had het regelmatig gemunt op ons. Als haar zoon gepest was konden we er zeker van zijn dat zij ons op stond te wachten om *ons op ons donder te gééven*, vertelt Piet.

In onze vrije tijd waren we meestal in de bossen of op de hei te vinden. Vooral *veugeltjes zuuken* was onze grote liefhebberij. Van bijna alle voorkomende vogels werden door ons eieren uitgehaald, uitgeblazen en op takken gestoken of er werden eier-snoeren van gemaakt. Van de dooiers werden grote eierstruiven gebakken die we gezamenlijk opaten.

In de buurt stond ik bekend als de klimmer. Er was geen boom te hoog of te dun of ik klom erin. Zo daagde Piet Dirx van het Buspad mij eens uit om bij een eksternest te klimmen die daar hoog in een canada's (boom) zat. Hoewel het niet zonder schrik ging haalde ik de eieren uit het nest. Bij het nest aangekomen stopte ik de eieren onder mijn *klak* en bracht ze zonder een butts naar beneden. Het klimmen hebben mijn kinderen niet van mij geërfd. Zij hebben allemaal hoogtevrees.

Ook jonge vogels en eekhoorns brachten we mee naar huis om tam te maken. Zo hebben we eens twaalf jonge eenden opgekweekt die zo tam waren dat ze ons overal achterna kwamen. Het was volgens Piet een prachtig gezicht toen de eenden op een dag in één keer tegelijk de lucht ingingen en een bocht over het Weijereind maakten en toen weer in d'n hof neerstreken. Omdat we dachten dat ze wel eens niet meer terug zouden komen hebben we er toen maar enkele in de pan gedaan en opgegeten. De rest hebben we verkocht aan een schoenmaker uit Beek die toevallig op dat moment op 't Weijereind aan de deur kwam.

Als het goed weer was gingen we ook wel eens *pootje baaien* in het Katteven en het Kruisven die in de buurt van het Weijereind lagen. Ook hebben we wel eens problemen gehad met Tuntje de veldwachter. Bij de Berschotten hadden we een voetbalveldje

gemaakt. Klaos van de Borne had tegen ons gezegd: "kapt maar een paar bomen om en maak er maar goals van *dé kan gin kaod*". De veldwachter was het hier blijkbaar niet mee eens en had het gebeuren bij de fraters gemeld. We hebben toen straf gehad en de *kénder van Klaosen* hebben de bomen zelfs nog moeten vergoeden, meent Piet zich te herinneren.

Op een keer ben ik heel er geschrokken. In de buurt van de Berschotten, juist op Bladels grondgebied, lag het bos van Pietje Hollebekkers. Bladelnaar Pietje was een kluizenaar en natuurmens die zich nogal bijzonder gedroeg maar geen vlieg kwaad deed. Zo zwom hij zomer en winter het Kroonven over. In zijn groot bos had Pietje een gebouwtje staan waar hij veel in verbleef. Hij stookte daarbij dikwijls een vuurtje wat niet naar de zin was van politiemans *De Rijks* en de Reuselse veldwachter. Vooral van *De Rijks* was bekend dat zijn handen er los aanzaten. Aan het angstaanjagend kermen en hulpgeroep te horen werd Pietje door de heren op een beestachtige manier afgeslagen. Wij zijn toen van de schrik met z'n allen keihard naar huis gelopen.

Vooral in de zomermaanden moest er na schooltijd op de boerderij meegeholpen

worden. Het was wel de gewoonte dat voordat we begonnen er eerst thuis nog gegeten werd. Er mocht dan één snee witbrood gepakt worden en de rest roggebrood. Wie het vlugst vanuit de school naar huis liep kon de dikste snee witbrood uitzoeken, weet Piet nog goed. Het brood werd bij ons thuis gebakken in een met mutserd gestookte oven. Het deeg werd eerst in een doek in de oven gelegd om te rijzen. Als de mutserd bijna geheel opgebrand was werd de houtskool aan de kant geschoven en het gerezen deeg op de hete steen van de oven gelegd waardoor het gebakken werd. Omdat het brood als het ware op de vloer van de vuurhaard was gebakken werd het vloerbrood genoemd.

Van de lagere schooltijd heb ik goede herinneringen aan de Plechtige Communie. Dit was voor ons een echt feest. Samen met Harrie van Jan Geukes (Janssen), Jan Louwers en Jaon van Lankmannen werd ik *gepaord*. Dit *paoren* hield in dat we vier zondagen achter elkaar bij een van de *paorlingen* gingen eten en feesten. We kregen daar dan een lekkere feestmaaltijd en zelfs een pakje sigaretten. Dat was heel wat anders dan de sigaretten die ik wel eens met kranten en pijptabak, die ik bij onze pa had weggehaald, had gedraaid.

Een ander belangrijke gebeurtenis was de jaarlijkse kermis. We kregen in die tijd een kwartje per dag. Toen ik op een keer van ons

Piet de Laat en Pieta Soontiëns tijdens hun verkeringstijd in de buurt van de Schietberg te Bladel tijdens de oorlogsjaren.

Verkeringstafereel op een mooie zomerdag tijdens het oorlogsjaar 1943.

We zien hier Piet en Pieta in de buurt van de bossen van de Maatschappij te Bladel.

Piet de Laat en Pieta Soontjens zijn getrouwd te Bladel op 7 november 1945.

Piet de Laat in zijn tuin aan de Wilhelminalaan in de weer met raat en bijen omstreeks 1956.

moeder het kwartje kermisgeld had gekregen was ik daar zo blij mee dat ik het omhoog bleef gooien. Dat duurde zo lang tot ik het verloren had. Voor mij was daarmee de kermis ook afgelopen, weet Piet zich tot op de dag van vandaag te herinneren. Bij het besteden van het kermisgeld moest er gewikt en gewogen worden. Tenslotte kocht ik er meestal toch maar een pieterman (gedroogde gerookte vis) voor.

Gaan werken

Direct na mijn lagere schooltijd ben ik gaan werken op de fabriek van Majoie aan het Kerkeind (de huidige Wilhelminalaan). Later is deze fabriek overgenomen door Willem II. Bij Majoie ben ik begonnen als bosjesmaker.

Op zestienjarige leeftijd werd mij door de meesterknecht het sigarenmaken geleerd. Vooral in de beginjaren ging het er op de sigarenfabriek streng aan toe. Wie niet precies om half acht binnen was mocht een uur lang niet meer de fabriek in en had daardoor een behoorlijke financiële strop. Bij mij aan de tafel zaten onder meer Toontje Voets (Lemmens), Peerke van Gompel en Jan Dierckx van de Hoef. Aan de sigarenmakers-tafel zaten we schouder aan schouder dicht bij elkaar. Er werden daar dan sterke verhalen verteld en we haalden elkaar er geregeld door. Aan onze tafel was het vooral Toontje Voets die hiermee begon.

Oorlog

In 1939 ben ik in verband met de mobilisatie opgeroepen voor de dienstplicht. Mijn opleiding heb ik gehad in Breda. Toen de oorlog uitbrak diende ik in Den Haag. Veel oorlogshandelingen heb ik in Den Haag niet meegemaakt. Wel is er een soldaat van mijn peloton door de eigen troepen doodgeschoten. We hadden niet goed begrepen hoe we ons tijdens een patrouille bekend moesten maken waardoor er gedacht werd dat wij Duitsers waren met het noodlottig schietincident als gevolg. Van grote afstand heb ik het

bombardement van Rotterdam gezien. Na de overgave van Nederland kon ik naar huis en ben vrij snel daarna weer begonnen bij Willem II.

Het was in het eerste oorlogsjaar toen ik tijdens Bladel kermis met een aantal kameraden Pieta Soontiëns met haar Bladelse vriendinnen heb ontmoet. Van het een kwam het ander en na een aarzelend begin gingen we *vrijen*. De ontmoetingen waren niet altijd gemakkelijk. Alles moest in die tijd te voet gebeuren en uitgaan was er helemaal niet bij. We zagen elkaar nog wel eens een keer bij dokter Janus Zijlmans in Bladel waar Pieta in dienst was.

Wel mochten we met Kerstmis naar de nachtmis in Postel. Vanuit de Leemskuilen in Bladel werd er dan via de onverharde weg naar Postel gelopen. Ook de jaarlijkse bedevaart naar Gerardus in de Weebosch was voor ons iets waar we naar uitkeken. Tijdens de bevrijding van Reusel zijn we bij ons thuis aan het Weijereind goed weggekomen. Er werd in de buurt flink gevochten en de granaten vlogen in het rond. Ons moeder heeft haar been nog gebroken toen ze tussen het granaatvuur door een kool uit d'n hof wilde snijden en daarbij in de haast gevallen is. Onze Cees heeft haar toen, in

vliegende vaart, op de hoogkar tussen de beschietingen door naar Hapert gebracht.

Eigen gezin

Voordat we konden trouwen moest er eerst gezorgd worden voor een woning en een uitzet. Om aan de potten en pannen en wat meer geld te komen heb ik boter en eieren naar België gesmokkeld. De boter en de eieren bracht ik naar Sjos van de Vos die in het Poeier in Arendonk woonde. Voor het geld dat van Sjos ontvangen werd kocht ik de benodigde spullen en nam deze mee terug naar Reusel. De keukenkachel hebben we aangeschaft via de Postelse pater Boon die een bekende was van Pieta's vader. Pater Boon had gezorgd dat de kachel, een zogenaamde cuisinière, in het Reusels Kotje kwam. Met de *éérdkaor* hebben we daarna onder wat stro de kachel naar Reusel gesmokkeld. In november 1945 zijn we getrouwd. Het feest werd bij Pieta thuis op het Heeleind te Bladel gevierd. Uitbundig vieren met volop muziek was er zo vlak na de oorlog niet bij. Een goed stuk vlees in de pan en genoeg te drinken was al heel wat. Grote cadeaus hebben we ook niet gehad een beetje geld en een schilderijtje was het wel zo'n beetje. Het schilderijtje hebben we nog steeds in de kamer hangen, vertelt Piet naar het bewuste schilderijtje wijzend. Wel kregen we van thuis een geslacht varken zodat we toch eigenlijk niks tekort kwamen.

Na ons trouwen zijn we gaan wonen in twee kamertjes bij Henke Jaon (Vosters) op de

Het gezin van Piet de Laat staande voor hun huis op d'n hoek van de Wilhelminalaan en de Denestraat omstreeks 1956. V.l.n.r. Jos, Elly, Jan, René, vader Piet en moeder Pieta.

Moeder Pieta Soontiëns met haar dochter Elly in 1949. Op de achtergrond het varkenshok door Piet de Laat vakkundig tochtvrij gemaakt met stro.

Piet de Laat bij zijn 'biehal' aan de Wilhelminalaan omstreeks 1960.

Kleine Hoef. Hier zijn de oudste kinderen, onze Jos en ons Elly geboren. In 1948 zijn we naar de Pieper (Bakkerstraat) verhuisd. We woonden in de Pieper met vier huishoudens in één nieuwe gemeentewoning. Naast ons woonde het huishouden van Bas van der Zanden, daar boven Bert Buut (Lavrijsen) en bij ons boven Toontje van Kemenade. De meeste burgers mestten in die tijd een paar varkens voor de slacht of om een centje bij te verdienen. Ook wij hadden een paar varkens. Ons varkenshok in de Pieper was aan de buitenkant dichtgemaakt met stro zodat ze geen last hadden van *d'n trek*.

In 1951 hebben we een huis aan d'n hoek van de Denestraat en Wilhelminalaan gekocht. Daar zijn onze Jan en onze René geboren. We wonen er nog steeds. Ook daar heb ik lange tijd varkens gemest. Op een keer had ik er zelfs veertig die ons Pieta, als ik naar de Willem II was, moest voeren. Toen er in de buurt klachten kwamen omdat een horde mestkevers, die van mijn mesthoop kwamen, zich dreigde te gaan nestelen in de tabak van de aan de overkant staande Agio-fabriek, ben ik er mee opgehouden.

In die tijd gebeurde het ook dat een aantal sigarenmakers uit pure liefhebberij op zondagmorgen beurtelings bij elkaar op bezoek gingen om te beoordelen hoe d'n hof er bij lag. Bij een kop koffie gaven we elkaar tips over het gebruikte zaad en de bemesting van de grond. Ook hierbij deed menig sterk verhaal de ronde zoals dat bij sigarenmakers gebruikelijk was.

Mijn grote hobby is het houden van bijen. Al meer dan vijftig jaren heb ik bijen en ben ik lid van de Reuselse bijenhoudersvereniging Sint Ambrosius. Onze pa is medeoprichter van deze vereniging geweest. De kasten en korven maak ik zelf. In het seizoen bracht ik dikwijls samen met mijn kinderen de bijenkasten naar de hei in de buurt van het Kroonven bij de Berschotten. Enkele jaren

Elly en Jos de Laat op 25 januari 1950. Let op de prachtige ingedraaide krullen.

geleden heb ik een paar keer op markten van oude ambachten gestaan om voor te doen hoe bijenkorven van bunt (pijpenstrootje) gemaakt werden.

Slot

Het *heuven in d'n hof* heeft Piet heel zijn leven gedaan. Trots vertelt hij dat zijn gezin van de groenteboer nagenoeg nooit iets nodig heeft gehad. Hij houdt niet van half werk, hij is gedreven en als hij ergens aan begint moet het goed zijn.

Piet is iemand die zich graag ophoudt in de natuur. Als kind ging hij liever de velden en bossen in dan naar de school van de nonnen en de fraters met de strenge regels. Nog steeds gaat Piet graag fietsen om de genieten van alles wat groeit en bloeit. Ook zijn grote hobby het houden van bijen en zijn trouw lidmaatschap van de bijenhoudersvereniging Sint Ambrosius verraadt zijn liefhebberij voor de natuur.

Daarom stellen we met recht vast dat Piet de Laat een echte Reuselnaar genoemd kan worden.

Piet de Laat en Pieta Soontjens tijdens hun gouden bruiloft temidden van hun kinderen, kleinkinderen en aangetrouwden. November 1995.

Piet de Laat bezig met vlechten van een 'biekorf' tijdens een markt van oude ambachten te Reusel omstreeks 1980.